

УДК 332.12

Л. О. ЛІГОНЕНКО,
професор, доктор економічних наук,
завідуюча кафедрою економіки та фінансів підприємств
Київського національного торговельно-економічного університету

НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ТА РЕЗУЛЬТАТИ ОЦІНЮВАННЯ ЕКОНОМІКО-ТЕХНОЛОГІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

Визначено сутність економіко-технологічного потенціалу регіону, викладено авторську методику його оцінювання. Відображено результати пілотної оцінки економіко-технологічного потенціалу регіонів України: складено рейтинг регіонів за рівнями формування, реалізації та ефективності використання економіко-технологічного потенціалу; здійснено якісну інтерпретацію рейтингової оцінки. Визначено перспективи використання отриманих результатів.

Ключові слова: потенціал, економіко-технологічний потенціал регіону, методологія оцінювання, формування потенціалу, реалізація потенціалу, ефективність використання потенціалу, рейтингування регіонів.

L. O. LIGONENKO,
Professor, Doctor of Econ. Sci.,
Head of the Chair of Economy and Finances of Enterprises,
Kyiv National Trade-Economic University

SCIENTIFIC-METHODICAL PRINCIPLES AND RESULTS OF EVALUATION OF THE ECONOMICO-TECHNOLOGICAL POTENTIAL OF UKRAINE'S REGIONS

The essence of the economico-technological potential of a region is defined, and author's method of its evaluation is presented. The results of a pilot estimate of the economico-technological potential of Ukraine's regions are given: the rating of Ukraine's regions is constructed by levels of the formation, realization, and efficiency of use of the economico-technological potential, and the qualitative interpretation of a rating estimate is made. The perspectives of using the results obtained are determined.

Keywords: potential, economico-technological potential of a region, methodology of evaluation, formation of a potential, realization of a potential, efficiency of use of a potential, rating of regions.

В умовах економіки знань пріоритетного значення для забезпечення розвитку економік провідних країн світу набули процеси створення і поширення в різних сферах виробничої та суспільної діяльності тих технологій, що базуються на використанні досягнень передової науки, тобто важливим є їх технологічний розвиток. Це зумовлює підвищену увагу до освоєння та використання нових видів ре-

сурсів, розвитку наукомістких галузей, поширення інформаційних технологій, здійснення новітніх науково-технічних розробок та їх упровадження в господарську (виробничу) діяльність.

З урахуванням важливості технологічного розвитку на сучасному етапі та визнання його необхідною передумовою цивілізаційно-інноваційної революції, в результаті якої відбуваються зміна історичного суперциклу, перехід до пост-індустріальної цивілізації та формування V покоління локальних цивілізацій, метою дослідження було обрано обґрунтування теоретичних засад виокремлення економіко-технологічного потенціалу регіону, а також розробку та апробацію методичного інструментарію для його оцінювання.

В Україні вже проводилися дослідження, метою яких було рейтингування регіонів, зокрема: “Сталий розвиток регіонів України” (Інститут прикладного системного аналізу НАН України та МОН України, 2009 р.); “Звіт про конкурентоспроможність регіонів України” (Фонд “Ефективне управління”, 2011 р.), звіт “Дослідження інвестиційної привабливості регіонів” (Державне агентство з інвестицій та управління національними проектами, 2013 р.). Проте, як видно з їх назв, вони стосувалися дослідження інших характеристик регіонів: розвитку, конкурентоспроможності, інвестиційної привабливості. Це зумовлює актуальність, теоретичну та практичну цінність обґрунтування методичних засад і оцінювання економіко-технологічного потенціалу регіонів України.

Дана стаття є логічним продовженням авторських публікацій з цієї проблематики [1; 2], які заклали теоретичне підґрунтя для проведення емпіричного дослідження, результати якого будуть далі представлені.

Економіко-технологічний потенціал (ЕТП) регіону — один з різновидів його економічних можливостей. Доцільність виокремлення цього підвиду пояснюється тим, що в умовах постіндустріальної економіки головною метою регіонального управління стає саме його технологічний розвиток. ЕТП належить до підсистеми синтетичних (гібридних) проявів потенціалу, він є результатом синергетичної взаємодії ресурсів, здібностей і компетенцій регіону, а також зумовлених ними функціональних можливостей щодо забезпечення технологічного розвитку регіону на інноваційній основі [1].

Доведено, що ЕТП являє собою інтегральний прояв 7 видів потенціалу, а саме: виробничо-технологічного, інвестиційного, інноваційного, інтелектуального, інформаційно-комунікаційного, наукового та освітянського. Вони мають досліджуватися на базі процесного (причинно-наслідкового) підходу в розрізі двох компонент: передумов формування та результатів реалізації [2].

Будь-яке інтегральне оцінювання потребує вирішення двох груп завдань — формування системи оціночних показників і розробки методики обчислення інтегрального показника. Під час вирішення першого з них було сформовано авторську систему оціночних показників з точки зору визначених складових ЕТП регіонів. За загальновизнаної логіки оцінювання потенціалу за допомогою системи “вхід — вихід” кожна складова потенціалу представлена в розрізі двох підсистем, які характеризують, відповідно, передумови формування та результатів її реалізації.

З метою створення оціночної системи, що може використовуватися в практиці оцінювання ЕТП, систематично (масово) під час визначення переліку оціночних показників враховувалися реалії їх отримання з допомогою діючої в Україні

системи статистичних спостережень за розвитком відповідних складових. Інформаційна доступність була суттєвим обмеженням під час проведення дослідження, оскільки українська статистика накопичує інший масив статистичних даних, який поки що не повною мірою гармонізовано з європейським (наприклад, з тим, що використовується для побудови Європейського інноваційного табло), особливо на регіональному рівні.

До складу оціночної системи включено традиційні та авторські оціночні показники, розрахунок яких базується на статистичних даних, значення яких оприлюднено у спеціалізованих виданнях Державної служби статистики України (збірниках “Наукова та інноваційна діяльність в Україні” *, “Регіони України” **), що створює передумови для можливості повторення оцінювання та прозорості рейтингових процедур. Крім статистичних показників використано також експертні рівні окремих параметрів розвитку регіонів, які є важливими для визначення в цілому ЕТП й отримані у процесі дослідження “Звіт про конкурентоспроможність регіонів України” ***. Експертним методом (із залученням високопрофесійних експертів і відповідного інструментарію оцінювання), з урахуванням нерівності окремих складових в інтегральній оцінці економіко-технологічного потенціалу регіонів України, було визначено значущість кожної складової та кожного показника (табл. 1).

Таблиця 1

Вага показників, використаних при оцінюванні економіко-технологічного потенціалу регіонів України

Групи показників	Типи даних *	Вагові коефіцієнти
1. Виробничо-технологічний потенціал регіону		
Частка підприємств промисловості в загальній кількості суб'єктів ЄДРПОУ (%).....	С	0,052
Частка підприємств, які використовують високі технології, в загальній кількості підприємств (%).....	С	0,080
Частка нових для України високих технологій у загальній кількості створених високих технологій (%).....	С	0,096
Частка охоронних документів щодо створених високих технологій у загальній кількості високих технологій (%).....	С	0,067
Частка “молодих” (до 5 років) високих технологій у загальній кількості використовуваних високих технологій (%).....	С	0,092
Частка промислових підприємств, які впровадили інноваційні процеси, у загальній кількості промислових підприємств (%).....	С	0,103
Частка ресурсозберігаючих, мало- та безвідхідних технологічних процесів в упроваджених нових технологічних процесах (%).....	С	0,078
Валова додана вартість у розрахунку на 10 тис. населення.....	С	0,071
Частка реалізованої промислової продукції в розрахунку на 1 особу	С	0,040
Фондовіддача.....	С	0,041

* Наукова та інноваційна діяльність в Україні у 2010 році ; стат. зб. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua.

** Регіони України 2011. – Ч. 2 ; стат. зб. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua.

*** Отчет о конкурентоспособности регионов Украины [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://competitiveukraine.org/competitive_report.

Продовження таблиці

Частка підприємств, які створили високі технології, у загальній кількості підприємств (%).....	C	0,062
Частка експорту високотехнологічної продукції в загальному обсягу експорту (коди 84–90 товарної номенклатури) (%).....	C	0,082
Доступність новітніх технологій.....	E	0,067
Рівень розвитку виробничих процесів.....	E	0,070
2. Інвестиційний потенціал регіону		
Рентабельність операційної діяльності.....	C	0,096
Частка підприємств, які отримали прибуток, у загальній кількості підприємств (%).....	C	0,097
Частка капітальних інвестицій у розрахунку на 10 тис. населення	C	0,101
Капітальні інвестиції в основний капітал у загальному обсягу освоєних інвестицій (%).....	C	0,076
Капітальні інвестиції в машини та обладнання в загальному обсягу капітальних інвестицій у матеріальні активи (%).....	C	0,120
Частка наукових і науково-технічних робіт, які фінансуються за рахунок коштів замовників (підприємств, організацій, іноземних держав), у загальному обсягу НДР (%).....	C	0,051
Частка інвестицій в основний капітал, освоєних за рахунок власних коштів, у загальному обсягу (%).....	C	0,081
Доступність фінансових послуг.....	E	0,080
Доступність фінансування на внутрішньому фондовому ринку.....	E	0,061
Легкість отримання кредитів.....	E	0,124
Доступність венчурного капіталу.....	E	0,114
3. Інноваційний потенціал регіону		
Частка інноваційно активних промислових підприємств, які витрачали кошти на НДР та інші знання, в загальній кількості (%)	C	0,087
Частка інноваційно активних промислових підприємств, які витрачали кошти на придбання машин, обладнання, програмного забезпечення, в загальній кількості (%).....	C	0,083
Частка промислових підприємств, які освоїли виробництво нових для ринку інноваційних видів продукції, в загальній кількості інноваційно активних підприємств (%).....	C	0,053
Частка освоєних нових для ринку інноваційних видів продукції в загальному обсягу (%).....	C	0,081
Загальний коефіцієнт інноваційної активності.....	C	0,083
Частка підприємств з технологічними інноваціями в загальній кількості (%).....	C	0,079
Частка інноваційно активних промислових підприємств у загальній кількості промислових підприємств (%).....	C	0,086
Частка реалізованої інноваційної продукції в загальному обсягу (%).....	C	0,086
Частка нової для ринку продукції в обсягу реалізованої інноваційної продукції (%).....	C	0,071
Частка реалізованої за межі України інноваційної продукції в загальному обсягу (%).....	C	0,051
Здатність до інновацій.....	E	0,073
Впровадження технологій на рівні компаній.....	E	0,056
Держзакупівлі високотехнологічної продукції.....	E	0,070
4. Інтелектуальний потенціал регіону		
Рівень патентної активності наукових закладів.....	C	0,150
Коефіцієнт якості патентних заявок.....	C	0,137

Продовження таблиці

Коефіцієнт міжнародного визнання винахідницької діяльності.....	С	0,136
Кількість отриманих патентів у розрахунку на 10 тис. економічно активного населення.....	С	0,176
Кількість авторів раціоналізаторських пропозицій у розрахунку на 10 тис. економічно активного населення.....	С	0,173
Охорона інтелектуальної власності.....	Е	0,226
5. Інформаційно-комунікаційний потенціал регіону		
Співвідношення витрат на інформатизацію і валового регіонального продукту.....	С	0,092
Ступінь поширеності використання комп'ютерів і комп'ютерних мереж.....	С	0,089
Ступінь поширеності Інтернету та його використання в господарській діяльності.....	С	0,105
Коефіцієнт повноти використання можливостей веб-сайту або домашньої сторінки підприємств в Інтернеті.....	С	0,075
Коефіцієнт поширеності автоматизованого обміну даними через Інтернет.....	С	0,087
Коефіцієнт повноти використання можливостей автоматизованого обміну даними через Інтернет.....	С	0,069
Частка працівників підприємств, які використовують комп'ютер у своїй професійній діяльності.....	С	0,065
Рівень інтернет-мобільності працівників підприємств (частка працівників, які регулярно використовують інформаційно-комунікаційні технології Інтернету).....	С	0,074
Питома вага підприємств, які використовують комп'ютери для продажу своєї продукції.....	С	0,068
Частка підприємств, які використовують ІКТ у своїй діяльності.....	С	0,054
Комп'ютерна озброєність працівників.....	Е	0,105
Якість інфраструктури в цілому.....	Е	0,117
6. Кадровий і технологічний потенціал регіону		
Доступність дослідницьких та освітніх послуг.....	Е	0,217
Підвищення кваліфікації персоналу.....	Е	0,323
Коефіцієнт інтернет-доступності освітніх послуг.....	С	0,199
Наявність наукових та інженерних кадрів.....	Е	0,261
7. Науковий потенціал регіону		
Наукомісткість економіки (витрати на НДР відносно валового регіонального продукту).....	С	0,081
Частка капітальних вкладень у загальному обсягу внутрішніх витрат на виконання НДР.....	С	0,063
Кількість дослідників і виконавців наукових і науково-технічних тем у розрахунку на 1 тис. зайнятого населення регіону.....	С	0,104
Частка дослідників у складі персоналу.....	С	0,104
Рівень наукомісткості дослідницького персоналу наукових організацій.....	С	0,029
Коефіцієнт молодості (перспективності) наукових кадрів.....	С	0,067
Коефіцієнт технологічного спрямування наукових робіт.....	С	0,052
Коефіцієнт створення нових технологій.....	С	0,065
Коефіцієнт розвитку міжнародного співробітництва.....	С	0,071
Витрати компаній на НДДКР.....	С	0,129
Якість науково-дослідних установ.....	Е	0,072
Рівень розвитку бізнес-кластерів.....	Е	0,071
Співпраця університетів і бізнесу в НДДКР.....	Е	0,092

Закінчення таблиці

8. Освітнянський потенціал регіону		
Кількість загальноосвітніх навчальних закладів.....	C	0,077
Кількість професійно-технічних навчальних закладів.....	C	0,085
Кількість вищих навчальних закладів I–IV рівнів акредитації.....	C	0,090
Кількість студентів ВНЗ у розрахунку на 10 тис. населення.....	C	0,187
Кількість студентів професійно-технічних навчальних закладів (ПТЗ) у розрахунку на 10 тис. населення.....	C	0,181
Кількість учнів загальноосвітніх закладів у розрахунку на 10 тис. населення.....	C	0,172
Якість системи освіти.....	E	0,208

* Типи даних: С – статистичні, Е – експертні оцінки, М – є міжнародні порівняння.

Методологію рейтингового оцінювання ЕТП регіонів сформовано на основі бенчмаркінгового підходу. Для цього було детально вивчено методичні засади формування інтегрального рейтингового показника, який використовується визначенням у світі міжнародними інституціями для формування всесвітніх рейтингів конкурентоспроможності, інноваційності, розвитку тощо. Нами було виконано серію експериментальних розрахунків з метою апробації цих прийомів для вирішення дослідницького завдання щодо оцінювання ЕТП регіонів України. Найбільш обґрунтованим варіантом побудови оціночної системи є методологія розробки Індексу глобальної конкурентоспроможності (Global Competitiveness Index, GCI), яку було підготовлено для Всесвітнього економічного форуму професором Х. Сала-і-Мартіном у 2004 р. *.

Загальна логіка (послідовність) оцінювання ЕТП регіонів України за авторською методикою може бути охарактеризована як сукупність таких етапів роботи.

1. Формування системи оціночних показників по кожній із складових ЕТП регіону.

2. Формування інформаційної бази дослідження шляхом розрахунку показників по кожній із складових ЕТП регіону на основі статистичних збірників Державної служби статистики України, а також експертних показників, визначених у звіті Фонду “Ефективне управління”.

3. Здійснення нормалізації даних по кожній складовій ЕТП регіону за формулою
$$6((X_i - X_{\min}) / (X_{\max} - X_{\min})) + 1,$$
 де X_i – показник для i -го регіону; X_{\max} , X_{\min} – відповідно, максимальний і мінімальний показники у вибірці.

4. Розрахунок субіндексів формування та результативності ЕТП регіонів України в цілому та окремо по кожній складовій.

5. Розрахунок індексу ефективності реалізації ЕТП регіонів України за формулою

$$I_{\text{еф}} = C_{\text{рез}} / C_{\text{форм}},$$

де $C_{\text{рез}}$ і $C_{\text{форм}}$ – відповідно, субіндекси результативності та формування i -ї складової ЕТП регіону.

6. Рейтингування регіонів України за індексами формування, результативності та ефективності реалізації ЕТП (за критерієм максимального значення відповідного суб- та інтегрального індексу).

* The Global Competitiveness Report 2011–2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.weforum.org/reports/global-competitiveness-report-2011-2012.

7. Якісна інтерпретація рівнів формування, результативності та ефективності використання ЕТП за спеціально розробленою оціночною шкалою (табл. 2 і 3).

Таблиця 2

Шкала діагностування рівня формування економіко-технологічного потенціалу регіону

Індекси	Якісні інтерпретації	Бали
A+	відмінний	7
A	високий	6
B+	вищий від середнього	5
B	середній	4
C	задовільний	3
D	низький	2
F	критичний	1
FX	катастрофічний	0

Таблиця 3

Шкала діагностування ефективності використання економіко-технологічного потенціалу регіону

Індекси	Якісні інтерпретації	Бали
X++	відмінна	1,3
X	висока	1,1
Z+	задовільна	1
Z	низька	0,9
Y	критична	0,7
W	катастрофічна	0,5
W-	нульова	0,3

8. Позиціонування регіонів України в 4-кватрній матриці “формування – результативність” ЕТП дозволяє наочно представити лідерів та аутсайдерів технологічного розвитку, розробити рекомендації щодо активізації економіко-технологічного потенціалу для груп регіонів з характерними спільними проблемами.

Результати проведеного емпіричного дослідження ЕТП регіонів України у 2011 р. подано в таблиці 4.

Таблиця 4

Результати кількісної та якісної оцінок економіко-технологічного потенціалу всіх регіонів України у 2011 р.

Регіони	Інтегральні оцінки результативності ЕТП регіонів України	Інтегральні оцінки формування ЕТП регіонів України	Індекси ефективності реалізації ЕТП регіонів України	Якісні інтерпретації субіндексу результативності ЕТП	Якісні інтерпретації субіндексу формування ЕТП	Індекси ефективності використання ЕТП
АР Крим.....	2,176	3,266	0,666	D	C	W
Вінницька.....	2,298	3,426	0,671	D	C	W
Волинська.....	2,536	3,240	0,783	D	C	Y
Дніпропетровська....	3,018	3,537	0,853	C	C	Y
Донецька.....	3,081	3,543	0,870	C	C	Y
Житомирська.....	2,228	3,133	0,711	D	C	Y
Закарпатська.....	2,448	3,122	0,784	D	C	Y
Запорізька.....	2,957	3,719	0,795	D	C	Y
Івано-Франківська...	2,568	3,321	0,773	D	C	Y
Київська.....	2,447	3,238	0,756	D	C	Y
Кіровоградська.....	2,537	3,549	0,715	D	C	Y
Луганська.....	2,775	3,408	0,814	D	C	Y
Львівська.....	2,607	3,577	0,729	D	C	Y

Закінчення таблиці

Миколаївська.....	2,489	3,265	0,762	D	C	Y
Одеська.....	2,620	3,333	0,786	D	C	Y
Полтавська.....	2,795	3,486	0,802	D	C	Y
Рівненська.....	2,453	3,348	0,733	D	C	Y
Сумська.....	2,733	3,461	0,790	D	C	Y
Тернопільська.....	2,679	3,347	0,800	D	C	Y
Харківська.....	2,802	3,829	0,732	D	C	Y
Херсонська.....	2,374	3,290	0,722	D	C	Y
Хмельницька.....	2,264	3,434	0,659	D	C	W
Черкаська.....	2,441	3,263	0,748	D	C	Y
Чернівецька.....	2,363	3,046	0,776	D	C	Y
Чернігівська.....	2,277	3,343	0,681	D	C	W
Київ.....	4,412	3,954	1,116	B	C	X
Севастополь.....	2,891	3,278	0,882	D	C	Y

Рівень формування ЕТП регіонів України (за 7-бальною шкалою) знаходиться в межах 3–3,9 бала, що відповідає якійсь інтерпретації “задовільний”. Тобто регіони з найвищими оцінками порівняно з іншими регіонами України є відносними лідерами зі значним потенціалом покращення своїх показників. Рівень реалізації ЕТП регіонів України характеризується вищими оцінками та ширшим діапазоном коливання – 2,1–4,4; в Києві він вважається середнім, у Дніпропетровській і Донецькій областях – задовільним, у інших регіонах – низьким. Що стосується ефективності використання потенціалу, то трансформація оціночного індексу у шкалу якісних оцінок дозволяє визначити стан справ як критичний і катастрофічний (у 4 регіонах – АР Крим, Вінницька, Хмельницька та Чернігівська області). Винятком є Київ, де ЕТП оцінюється як високий.

У таблиці 5 представлено рейтинги (ранкінги) формування, реалізації та ефективності використання економіко-технологічного потенціалу кожного з регіонів. Найкращим є регіон з рейтингом 1, найгіршим – з рейтингом 27.

Таблиця 5

**Рейтинги регіонів України
на підставі економіко-технологічного потенціалу у 2011 р.**

Місце регіону в рейтингу	Регіони	Інтегральні оцінки результативності ЕТП регіонів України	Регіони	Інтегральні оцінки формування ЕТП регіонів України	Регіони	Індекси ефективності використання ЕТП регіонів України
1	Київ.....	4,412	Київ.....	3,954	Київ.....	1,116
2	Донецька.....	3,081	Харківська.....	3,829	Севастополь.....	0,882
3	Дніпропетровська..	3,018	Запорізька.....	3,719	Донецька.....	0,870
4	Запорізька.....	2,957	Львівська.....	3,577	Дніпропетровська..	0,853
5	Севастополь.....	2,891	Кіровоградська.....	3,549	Луганська.....	0,814
6	Харківська.....	2,802	Донецька.....	3,543	Полтавська.....	0,802
7	Полтавська.....	2,795	Дніпропетровська..	3,537	Тернопільська.....	0,800
8	Луганська.....	2,775	Полтавська.....	3,486	Запорізька.....	0,795
9	Сумська.....	2,733	Сумська.....	3,461	Сумська.....	0,790

Закінчення таблиці

10	Тернопільська.....	2,679	Хмельницька.....	3,434	Одеська.....	0,786
11	Одеська.....	2,620	Вінницька.....	3,426	Закарпатська.....	0,784
12	Львівська.....	2,607	Луганська.....	3,408	Волинська.....	0,783
13	Івано-Франківська..	2,568	Рівненська.....	3,348	Чернівецька.....	0,776
14	Кіровоградська.....	2,537	Тернопільська.....	3,347	Івано-Франківська..	0,773
15	Волинська.....	2,536	Чернігівська.....	3,343	Миколаївська.....	0,762
16	Миколаївська.....	2,489	Одеська.....	3,333	Київська.....	0,756
17	Рівненська.....	2,453	Івано-Франківська..	3,321	Черкаська.....	0,748
18	Закарпатська.....	2,448	Херсонська.....	3,290	Рівненська.....	0,733
19	Київська.....	2,447	Севастополь.....	3,278	Харківська.....	0,732
20	Черкаська.....	2,441	АР Крим.....	3,266	Львівська.....	0,729
21	Херсонська.....	2,374	Миколаївська.....	3,265	Херсонська.....	0,722
22	Чернівецька.....	2,363	Черкаська.....	3,263	Кіровоградська.....	0,715
23	Вінницька.....	2,298	Волинська.....	3,240	Житомирська.....	0,711
24	Чернігівська.....	2,277	Київська.....	3,238	Чернігівська.....	0,681
25	Хмельницька.....	2,264	Житомирська.....	3,133	Вінницька.....	0,671
26	Житомирська.....	2,228	Закарпатська.....	3,122	АР Крим.....	0,666
27	АР Крим.....	2,176	Чернівецька.....	3,046	Хмельницька.....	0,659

Рейтинг формування ЕТП регіонів України за 2011 р. очолив Київ. До п'ятірки лідерів цього рейтингу ввійшли також Харківська, Запорізька, Львівська та Кіровоградська області. Останні 5 місць у рейтингу показників посіли Волинська, Київська, Житомирська, Закарпатська та Чернівецька області.

Лідерами з реалізації ЕТП є Київ, Донецька, Дніпропетровська та Запорізька області, а також Севастополь. Останні місця в рейтингу результативності у 2011 р. посіли Вінницька, Чернігівська, Хмельницька, Житомирська області та АР Крим.

Розрахунок індексу ефективності використання ЕТП регіонів України за 2011 р. дозволяє оцінити, наскільки ефективно регіон зміг реалізувати наявний потенціал, тобто яким чином передумови формування нової економіко-технологічної реальності на практиці було втілено в цьому регіоні. Високі рівні цей показник мав у тих регіонах, де результативність реалізації ЕТП випереджала розміри його формування, а також там, де за його недостатніх рівнів залучалися ресурси та ідеї інших регіонів, що забезпечило високу ефективність реалізації ЕТП. Середні результати мали регіони з однаковим станом економіко-технологічного потенціалу для формування та результативності реалізації ЕТП, які не нехтували жодною з підсистем. Найменші розміри індексів – у тих регіонах, де є не тільки найвищі результати з формування ЕТП, але і проблеми реалізації наявного потенціалу.

Як свідчить проведене за критерієм ефективності використання ЕТП рейтингування, цей показник є вищим від 1 лише в Києві. Потім ідуть Севастополь, Донецька, Дніпропетровська та Луганська області. Іншим регіонам України слід звернути увагу саме на реалізацію ЕТП, оскільки ймовірність її досягнення в цій сфері є нижчою, ніж можливості (що зумовлено наявним рівнем формування ЕТП). Найгіршу ефективність використання ЕТП зафіксовано в Житомирській, Чернігівській, Вінницькій і Хмельницькій областях, а також в АР Крим.

На основі проведеного аналізу формування, результативності реалізації та ефективності ЕТП здійснено позиціонування регіонів України в матриці “фор-

мування – результативність” (рис.), яку побудовано таким чином, щоб по вертикалі відображалася шкала результативності реалізації ЕТП регіонів, а по горизонталі – шкала його формування.

Проблеми “Формування”	Лідери
Вінницька Запорізька Кіровоградська Луганська Львівська	Дніпропетровська Донецька Київ Полтавська Сумська Харківська Хмельницька
Проблеми “Результативності”	Аутсайдери
Волинська Житомирська Закарпатська Севастополь Рівненська Тернопільська Херсонська Черкаська Чернівецька Чернігівська	АР Крим Івано-Франківська Київська Миколаївська Одеська

Позиціонування регіонів України в матриці “формування – результативність” економіко-технологічного потенціалу у 2011 р.

Побудова матриці “формування – результативність” ЕТП регіонів України дозволяє визначити регіони, які є технологічними лідерами, проблемними (з точки зору формування або результативності реалізації економіко-технологічного потенціалу) чи аутсайдерами. Матриця наочно демонструє:

- на які регіони потрібно рівнятися, щоб забезпечити найкращий рівень ЕТП (технологічні лідери);
- регіони, в яких існують проблеми щодо деяких складових формування чи результативності реалізації потенціалу (проблемні регіони);
- регіони, які потребують проведення відповідних заходів та управлінських впливів, оскільки їх ЕТП є низьким; для цього їм необхідно активізувати процеси формування та реалізації (технологічні аутсайдери).

Висновки

Таким чином, у результаті проведеного дослідження розроблено авторську методiku оцінювання економіко-технологічного потенціалу регіонів. Її основні відмінності полягають у такому:

- оригінальний перелік кількісних та якісних оціночних показників;
- виконання оцінювання у трьох площинах: формування, реалізація, ефективність використання;
- можливість отримання як кількісної (рейтинг), так і якісної (рівень) оцінки ЕТП регіонів.

Розроблена авторська методика враховує найкращі бенчмаркінгові аналоги, має ознаки наукової новизни та суттєво відрізняється від методичного забезпе-

чення інших досліджень (як українських, так і закордонних) більш високою об'єктивністю та наочністю формування інтегрального висновку. Це створює необхідне підґрунтя для підготовки змістовних аналітичних матеріалів, які можуть бути основою регіональних політик з розвитку економіко-технологічного потенціалу.

Проведене оцінювання ЕТП регіонів України дозволило виокремити лідерів та аутсайдерів технологічного розвитку. Для кожного регіону визначено цільові параметри їх економіко-технологічного розвитку, досягнення яких позитивно впливатиме на конкурентоспроможність в умовах економіки знань і технологій. Виявлені напрями пріоритетних зусиль повинні бути покладені в основу регіональних програм технологічного розвитку.

Список використаної літератури

1. Лигоненко Л.О. Змістова характеристика та структурування поняття “Економіко-технологічний потенціал регіону” // Регіональна економіка. – 2011. – № 5. – С. 83–89.
2. Лигоненко Л.О. Обґрунтування методології оцінювання економіко-технологічного потенціалу регіону на основі бенчмаркінгового підходу // Актуальні питання економіки. – 2012. – № 7. – С. 146–156.

References

1. Ligonenko L.O. *Zmistovna kharakterystyka ta strukturuvannya ponyattya “Ekonomiko-tekhnologichniy potentsial regionu”* [The substantial characteristic and structurization of the notion “Economico-technological potential of a region”]. *Regional'na Ekonomika – Regional Economy*, 2011, No. 5, pp. 83–89 [in Ukrainian].
2. Ligonenko L.O. *Obgruntuvannya metodologii otsinyuvannya ekonomiko-tekhnologichnogo potentsialu regionu na osnovi benchmarkingovogo pidkhodu* [The substantiation of a methodology of evaluation of the economico-technological potential of a region on the basis of the benchmark approach]. *Aktual'ni Pytannya Ekonomiky – Actual Questions of Economy*, 2012, No. 7, pp. 146–156 [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 16 серпня 2013 р.
